

Den hemmelige udforskning af Gud

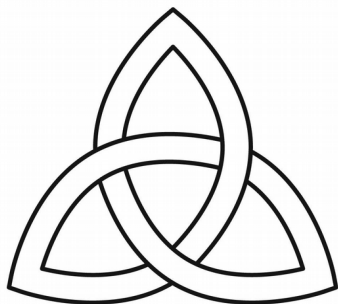
Om den mystiske teologi

af Dionysios Areopaginten

indledt, oversat og kommenteret

af

Gunder Christian Gundersen

Klostertid 2019

Den hemmelige udforskning af Gud

Om den mystiske teologi

oversat fra

ΠΕΡΙ ΜΥΣΤΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ

Dionysii Areopagitae opera

Patrologia Graeca 3

ed. J.-P. Migne, Paris 1857 sqq.

af Gunder Christian Gundersen

© Klostertid 2019

**Denne E-bog stilles gratis til rådighed med opfordring til at
give en gave til foreningen Klostertid, (fx 100 kr)**

Reg. nr. 5958 kontonr: 0001103203

eller mobilpay: 23377995

mærk venligst indbetalingen

”Den mystiske Teologi”

Indhold

Forord	4
Indledning	5
Hvem var Dionysios.....	5
Den kristne mystik.....	6
Dionysios Areopagitens mystik.....	7
Udbredelse/virkning.....	7
Den hemmelige udforskning af Gud.....	10
I,1.....	10
I,2.....	11
I,3.....	12
II.....	15
III.....	16
IV.....	19
V.....	19
Litteratur:	22
Fortegnelse over kendte og tabte skrifter af Pseudo-Dionysios:	23

Forord

'*Den hemmelige udforskning af Gud*' er et ganske lille skrift, som har haft utrolig stor betydning for den kristne mystik. Skriftet opsummerer de første 400 års mystiske erfaringer i en enkelt teori.

Det er særligt det, som kaldes negativ eller apofatisk teologi, som her kort og præcist bliver præsenteret. Apofatisk betyder ikke bare nægtelse, men også frasigelse, fx Gud er Uendelig, Ubegrænset, Ubegribelig, hvor man frasier Gud endelighed, begrænsethed og begribelighed.

Sprogbrug og begreber til denne måde at tænke på kommer fra den antikke filosofi, hvor særligt platonismen og nyplatonismen er tydelig. De kristne teologer plukkede og brugte de begreber, udtryk og forestillinger, som svarede til de oplevelser og erfaringer, som de første ørkenfædre og -mødre havde af det guddommelige sammen med den indsigt, de havde fået gennem læsning fra Det gamle Testamente og Det nye Testamente.

Men i '*Den hemmelige udforskning af Gud*' er det ikke bare den negative eller apofatiske teologi, som bliver præsenteret. Teologien bliver også *mystisk*, dvs. den lægger vægt på, at udforskningen af det guddommelige indeholder et skjult eller hemmeligt element – noget uudgrundeligt. Ikke sådan at forfatteren eller nogen anden kender hemmeligheden og det, som er skjult. Men at den/det guddommelige i sig selv er skjult og hemmeligt, så vi ikke kan se, indse, kende eller erkende det. Det guddommelige er skjult for vores viden og erkendelse.

Det er sådanne oplevelser af det uudsigelige, uerkendelige og ufattelige, som ørkenfædrene og -mødrene beretter om, og som i dette lille skrift får teoretisk fundament og en kort beskrivelse af den mystiske erkendelsesvej.

Indledning

Hvem var Dionysios

Dionysios var if. ApG 17,34 medlem af Areopagos-forsamlingen i Athen og en af dem, som blev kristen efter Paulus tale på Areopagos. Ifølge Euseb (ca. 260 - ca. 340), der var forfatter til det første kirkehistoriske værk, blev Dionysios senere den første biskop i Athen.

Hans skrifter indeholder imidlertid tanker og motiver, som er kendt fra de nyplatoniske filosoffer Plotin¹ og Proklos², og de første henvisninger til Dionysios skrifter dukker op ca. år 520. Fra begyndelsen var det omstridt, om Dionysios Areopagiten virkelig kunne være forfatteren til skrifterne, men omkring år 700 falder diskussionen til ro. Selv om Pierre Abelard, Thomas af Aquinas og Nikolaus af Kues³ udtrykte deres tvivl om forfatterskabets ægthed, så blev det overhørt og forestillingen om, at Dionysios Areopagiten var forfatter holdt hele middelalderen indtil renæssancen. Her fastslår bibelhumanisterne – fulgt af bl.a. Erasmus – at det ikke kan være Paulus' elev, der er forfatter til skrifterne. Uenigheden fortsætter helt til slutningen af det 19. årh., hvor 2 uafhængige filologer fastslår, at det ikke kan være Paulus' elev, der er forfatteren.

Dionysios' skrifter er altså skrevet under pseudonym. Der har været mange forskellige bud på, hvem det kunne være, men uden en entydig klarhed. Men det er sandsynligvis en elev af Proklos, antagelig fra Syrien, som har grundigt kendskab til nyplatonismen og kristendom til at kunne kombinere dem. Det skal dog understreges, at forfatteren ikke forstår sig selv som en selvstændig tænker, men som en, der formidler en tradition – en budbringer. Således fortæller han også selv, at han videregiver Hierotheus' lære til Timotheus. Hierotheus var en anden af Paulus' elever i Athen, og Timotheus var Paulus rejse ledsager.

Da det ikke er muligt at afgøre, hvem forfatteren er, betegnes forfatteren ofte som Pseudo-Dionysios.

1 Plotin (ca. 205 - 270) græsk filosof, nyplatonismens ledende skikkelse.

2 Proklos (412 - 485) græsk nyplatonisk filosof, forstander for Akademiet i Athen

3 Pierre Abelard (1079 - 1142), Thomas af Aquinas (ca. 1225 - 1274) og Nikolaus af Kues (1401-1464) var tre store teologer i vestkirken i middelalderen.

Den kristne mystik

Begrebet mystik betegner dels selve den særlige religiøse oplevelse eller erfaring af det Guddommelige og dels de beskrivelser, vejledninger og teoretiske (spekulative) systemer, disse religiøse oplevelser og erfaringer udvirker.

Den kristne mystik har rødder tilbage i jødedommens mystik og Det gamle Testamente⁴. Også i Det nye Testamente er der udsagn og beretninger, som fortæller om mystiske oplevelser. Det fortælles både om Jesus og Paulus, at de opholdt sig en tid i ørkenen. Dette inspirerer nogle af de første kristne (M/K) til at bosætte sig i ørkenen⁵ – allerede i slutningen af 1. årh. I en mystisk praksis – askese betyder åndelig øvelse – samlede de mystiske erfaringer og lærevirksomhed, som inspirerede de teologiske lærdomscentre særligt i Mellemøsten og Nordafrika. Her brugte man ørkenfædrenes og -mødrenes visdom til at forsvare kristendommen overfor ikke-kristne. Hertil brugte man særligt den allegoriske tolkning, som filosofen Philon havde udviklet til læsning af Det gamle Testamente⁶. I den nyplatoniske tænkning fandt de kristne en filosofi, der kunne beskrive og forklare den kristne monoteisme uden at ende i dualisme. Særligt kirkefædre Augustin⁷ og Gregor af Nyssa⁸ bruger i slutningen af 4. årh. de nyplatoniske begreber til at formulere den kristne teologi. Augustin anslår også det kontemplative/ mystiske tema i sit værk *Bekendelser*⁹.

Det er denne kontemplative praksis, som den syriske munk formulerer teoretisk i en række skrifter omkring år 500 i Dionysios Areopagitens navn

4 Det gamle Testamente var de kristnes hellige skrift indtil de første kristne breve, evangelier og skrifter blev skrevet, og der var opnået enighed om Det nye Testamente omfang ca. år 400.

5 I Ægypten, Sinaj og Syrien – Paulus skriver, at han tog til Arabien (Gal. 1,17)

6 Philon af Alexandria (ca 25 f.Kr. - ca. 50 e.Kr.) var en jødisk hellenistisk filosof, der forbandt de jødiske skrifter med græsk tænkning i den allegoriske tolkning. Her finder man en dybere betydning under tekstens ord.

7 Augustin (354-430) er den mest indflydelsesrige af alle latinske kirkefædre. Han har præget teologi og kirkeliv og har tillige haft stor betydning for vesteuropæisk åndstradition i bredere forstand.

8 Gregor af Nyssa (ca. 335 - 395) græsk teolog og biskop, en af de tre 'store kappadokiere' (med storebror Basilios den Store og Gregor fra Nazianz).

9 Augustins *Bekendelser* (IX,10) fra år 398 e.Kr.

og med Paulus rejsefælle, Timotheus, som modtager.

Dionysios Areopagitens mystik

Dionysios anviser to veje til Gudserkendelse: Den første ved hjælp af **fornuften** og den anden ved hjælp af **mystik** (mystik betyder egentlig skjult, hemmelig). Gennem tænkning og studier af Bibelen og verden kan man opnå en vis viden om Gud. Det er indenfor tænkningens erkendelse, at vi finder den traditionelle teologi og filosofi. Fornuften har imidlertid to veje til Gudserkendelse: Den bekræftende/positive teologi og den benægtende/negative teologi. Den bekræftende teologi fortæller positivt, hvad Gud er, fx god, kærlig, tålmodig, trofast. Tanken bag den benægtende teologi er, at Gud er større og langt mere omfattende end menneskers forestillinger og begreber. Fx er Gud langt mere og omfattende god end nogen godhed, som vi kan forstå og begribe, så Gud er både god og ikke-god.

Men fornuftens vej overgås if. Dionysios langt af **den mystiske vej**. Det er uvidenhedens vej – dvs. en vej, der ikke bygger på rationel og fornuftig viden. Der oplyses sindet af det ikke-søgbare dyb af visdom. Det kan man ikke læse sig til eller opnå gennem menneskelig anstrengelse. Det opnås alene ved, at Gud skænker det. Mennesket kan forberede det ved at tømme sig selv for alt andet, så Guds lys kan fylde mennesket. Det er det guddommelige mørke, som er et utilnærmeligt lys, hvor Gud opholder sig. Med Guds hjælp kan sindet tømmes, så man kan føres ind i en mystisk stilhed, hvor Gud kan forene sig med sjælen og vise sig som Gud – som Gud er i sig selv.

Det er særligt i skrifterne *De guddommelige Navne* og *Den mystiske teologi*¹⁰, at Dionysios beskriver den mystiske vej også kaldet den kontemplative vej.

Udbredelse/virkning

Dionysios' skrifter vinder først udbredelse i Østkirken, men bliver oversat til latin af Johannes Scotus Eriugena (ca. 810 - ca. 877). Skyens Bror oversætter *Den mystiske Teologi* til engelsk (ca. 1370) og henviser til

10 Dansk udgave: *Den mystiske teologi. De guddommelige navne*, Sankt Ansgars Forlag, 1998 (*Den hemmelige udforskning af Gud* oversættes traditionelt med *Den mystiske teologi*.)

Dionysios i både *Uvidenhedens Sky* og *Fortrolig vejlednings Bog*¹¹. I slutningen af det 14. årh. henviser den anonyme forfatter til *Der Franckforter* (også kaldet *Theologia Deutsch*) til Dionysios hilsen til Timotheos¹².

Derved får Dionysios' tanker også indflydelse i vestkirken¹³.

Da Skyens Bror oversatte Den mystiske Teologi lavede han nogle tilføjelser i forhold til den græske tekst. Den væsentligste tilføjelse er, at 'kærlighed' indføres som grundlæggende og afgørende del af den kontemplative/mystiske vej. Dette udfolder Skyens Bror yderligere i *Uvidenhedens Sky*, hvor den mystiske/kontemplative vej identificeres med kærlighedens vej:

Alle tænkende væsner, engle og mennesker, har to grundlæggende evner. Den ene er tænkeevnen og den anden er kærlighedsevnen. Gud, som har skabt begge evner, er altid ufattelig for tænkeevnen. Men for kærlighedsevnen er han derimod fuldstændig begribelig for hver eneste. Ja, så meget at en kærlig sjæl i sig selv, med kærlighedens kraft, kan omfavne ham, som fylder alle sjæle og engle, der har været – ja, han kan opfylde meget mere. Det er det uendelige og

11 *En skrivelse om Bøn, En skrivelse om at bedømme Impulser, Uvidenhedens Sky, Fortrolig vejlednings Bog*. Oversat og redigeret af Gunder Christian Gundersen, Roskilde 2016

12 "Man spørger, om det er muligt for sjælen, mens den er i kroppen, at komme til at få et blik ind i evigheden og dermed få en forsmag på det evige liv og den evige salighed... ..hvis sjælen skal nå dertil, så skal den renses og aflædes alle billeder og afskæres fra alle skabninger og frem for alt fra sig selv. Og derfor siger man: Det kan ikke ske i tiden.

Men sankt Dionysios anser det for muligt. Det forstår man af hans ord til Timoteus: »I din søgen efter den guddommelige hemmelighed skal du slippe sansning og sanselighed og alt det sanserne kan begribe, og fornuft, tankevirksomhed og alt hvad fornuften kan begribe og erkende, skabt og uskabt, og løfte dig ud af dig selv og i uvidenhed om alt dette, og nå foreningen med det, som er over al væren og erkendelse.« Hvis han ikke anså det for muligt i tiden, hvorfor skulle han så undervise eller nævne det for et menneske i tiden? Dertil skal det siges, at en mester kommenterer Dionysios' ord, at det er muligt, og at det kan ske så ofte for et menneske, at man bliver så vant dertil, at man kan se derind så ofte, han vil. Og synet er enestående og Gud velbehageligt. Og det er herligere og værdigere end alt, hvad skabningen kan præstere som skabning.» (*Der Franckforter (Theologia Deutsch) Kritische Textausgabe*, Wolfgang von Hinten, München 1982 s. 79f, min oversættelse)

13 Således er bl.a. Skyens Bror (ca. 1370), Nikolaus fra Kues (1401 - 1464), Johannes af Korset (1542 - 1591) og Teilhard de Chardin (1881 - 1955) påvirket af Dionysios' mystik.

vidunderlige kærligheds mirakel, som aldrig ender. For Gud vil altid opfylde alt og aldrig ophøre med at gøre det. Må den, som med Guds hjælp kan fatte det, tage imod det, for erfaringen af den kærlighed er uendelig lykke og det modsatte er endeløs lidelse.¹⁴

14 *En skrivelse om Bøn, En skrivelse om at bedømme Impulser, Uvidenhedens Sky, Fortrolig vejlednings Bog, Roskilde 2016 s. 58*

Den hemmelige udforskning af Gud

Tekst

(Om den mystiske teologi)
Den hemmelige udforskning af
Gud
Til Timotheus

Kommentar

Mystisk kommer af *mystikos* og betyder lukket, skjult og blev betegnelse for hemmelige og lukkede mysteriekulte i den græske antik.

Teologi betyder talen og tænkning om Gud. Det har karakter af en undersøgelse – en udforskning snarere end en lære, der er mere statisk.

I,1

Treenighed¹⁵! Du, som er over alt væsen og væren, som overskrider Gud selv og overskrider det gode! Skænk os de kristnes visdom om det guddommelige. Led os til den allerhøjeste top af hemmelige åbenbaringer, som overskrider alt det, som ikke kan erkendes, og overskrider alt lys. Det er der, hvor den enkle og fuldstændige og uforanderlige Gudsindsigts hemmelighed er skjult. Den er indhyllet i den hemmelighedsfulde stilheds overstrålende mørke. Det altoverstrålende mørke, som overblænder det mørkeste, og med sin urørlige, usynlige og overskønne glans overvælder det samtidig den

Indledende bøn

'Overskrider' er sammen med 'overstiger' vigtige ord hos Dionysios. Det betegner, at noget er større end og mere end. Det bruges igen og igen til at sprænge sproget og erkendelsens grænse.

Visdom om det guddommelige (*theosophia*) og gudsindsigt (*theologia*) betegner her målet for udforskningen.

Dionysius stiller ord og begreber overfor hinanden i paradokser, for derved at skubbe erkendelsens grænse og samtidig fremhæve eksistensen af noget hinsides erkendelsens grænse.

15 Ordet treenigheden blev brugt første gang i 180'erne og får sin klassiske formulering af Tertullian ca. år 200 (Gud er én substansia og tre personae) Treenighedslæren blev formuleret og fastslået i den nikænske trosbekendelse år 325.

Den hemmelige udforskning af Gud

Tekst

blinde fornuft. Det er min bøn.

Og du, Kære Timoteus, vil jeg råde til, at du i din ihærdige søgen efter de hemmelige åbenbaringer, slipper al sansning og tankevirk-somhed, alt sanseligt og alt tænke-ligt, alt ikke-værende og alt væ-rende og lad dig blive løftet uden erkendelse til foreningen – såvidt det er muligt – med det, som over-stiger al væren og al viden. For når du er befriet fra dig selv og alt andet, vil du uden at kunne stå imod blive ført med i ren hen-rykkelse til Guddommens væsens-overskridende mørke glans.

I,2

Det må du ikke røbe for nogen af de uindviede. Jeg mener dem, som er fanget af denne tilværelse og ikke kan forestille sig en virkelig-hed som overskrider denne, men mener at de med deres egen erkendelse kan fatte den, som har gjort ”mørket til sit skjulested”. Men hvis de guddommelige indivi- elser overgår deres forstand, hvad må man så ikke sige om dem, der

Kommentar

Hilsen og råd til Timoteus

Timoteus rådes her til at slippe al sansning og erkendelse for at nå til de hemmelige åbenbaringer.

Dernæst til at lade sig løfte til forening med 'det', som overstiger alt.

Befriet fra sig selv og alt, vil man blive henrykket til 'Guddommens væsens- overskridende mørke glans'.

Målgruppe og de to tilgange

Med talen om de uindviede ses slægtskabet med de antikke mysterie- kulte. Ved indvielse får man del i en hemmelig indsigt og viden gennem særlige erfaringer og oplevelser.

De uindviede her, er dem, der er fanget i den synlige og erkendbare verden, og som mener, at de kan forstå og fange Gud med erkendelsen.

Den hemmelige udforskning af Gud

Tekst

er endnu længere fra at være indviet; nemlig dem, som både bestemmer altings dybeste årsag ud fra de laveste skabninger, og som siger, at den ikke overgår de ugudelige og forskellige skikkelser, de selv frembringer?

Ud¹⁶ fra altings årsag må man nødvendigvis kunne fastsætte og bekræfte alle bestemmelser af det værende, da det er altings årsag; og samtidig er det nødvendigt, da altings årsag overskrider al væren, at man kan benægte alle bestemmelserne, uden af den grund at mene, at benægtelsen modsiger bekræftelserne; men langt snarere mene, at det som overgår enhver afgrænsning og bestemmelse, også overgår enhver mangel.

I,3

Når den hellige Bartholomæus¹⁷ siger, at udforskningen af Gud rummer både det største og det

Kommentar

Der er dog dem, som er endnu mere uindviede: Dem, som bestemmer Gud ud fra den materielle verden, og som mener, Gud svarer til deres egne gudebilleder og statuer.

Bestemmelserne af alt det, som er, kan nødvendigvis fastsættes og bekræftes ud fra altings årsag.

Da altings årsag overskrider alt det, som er, kan det tilsvarende benægte bekræftelserne,

uden at det modsiger bestemmelserne.

Det, som overgår al afgrænsning og bestemmelse, mangler heller ikke noget.

Moses-beretningen som eksempel

Bartholomæus var én af Jesu disciple. If. traditionen drog han via Arabien og Armenien til Indien for at forkynde kristendommen. Henvisningen til Bartho-

16 Oversættere er uenige om, hvorvidt dette afsnit udtrykker de uindviedes opfattelse, eller om det udtrykker Dionysios opfattelse. Pga utilstrækkelig indsigt lades begge muligheder åbne her.

17 Henvisningen til Bartholomæus kan ikke findes.

Den hemmelige udforskning af Gud

Tekst

mindste, og at evangeliet er altomfattende og på den anden side begrænset, så forekommer det mig, at han har forstået det helt præcist: Nemlig at altings gode årsag både er meget talende og fāmælt og samtidigt ordløst, da årsagen hverken har ord eller forstand, fordi den, som altoverskridende væren, er over alt. Dertil, at den kun viser sig utildækket og sandt for dem, som går gennem alt det urene og rene; og som stiger op over den højeste bestigning af de allerhøjeste hellige højder; og som lader alt guddommeligt lys og lyd og himmelske ord bag sig og trænger ind ”i mørket, hvor” den, som overskrider alt, virkelig er, sådan som Skriften siger. Sådan er det ikke uden grund, at den hellige Moses først blev bedt om at rense sig og dernæst at adskille sig fra dem, der ikke var rensede. Efter den fuldkomne renselse hører han lyde fra de mange basuner og ser mange lys skinne klart og strålende. Derefter adskiller han sig fra mængden og når sammen med de udvalgte præster til den guddom-

Kommentar

lomæus kan være en tabt tradition eller opfundet af Pseudo-Dionysios.

Her beskrives 'altings gode årsag', som altoverskridende.

Denne 'årsag' viser sig kun for dem, som slipper alt – og bevæger sig ind i 'mørket'.

Fortællingen om hvordan Moses drager op på bjerget for at møde Gud, bruges som billed-fortælling om, hvordan 'man møder Gud'. Først skal han rense sig og adskille sig fra det/de urene.

Derefter er der en åbenbaring af lyd og lys (audition og vision)

Dernæst stiger han op til toppen.

Den hemmelige udforskning af Gud

Tekst

melige opstignings allerhøjeste top. Selv da møder han ikke Gud og han ser ikke Gud (for Gud er usynlig), men han ser stedet, hvor Gud er. (Det må, som jeg ser det, betyde, at det guddommeligste og yderste af det, som kan ses og fattes, dog må anses for udtryk for det, som er underordnet den, som overgår alt; og gennem disse udtryk viser den sit ubegribelige nærvær for bevidstheden, når den på sin yderste grænse stiger op på det allerhelligste sted.) Da slipper Moses både alt det, som kan ses, og det, som kan se, og trænger ind i uvidenhedens mørke, som i sandhed er skjult, og netop som følge af det frasiger sig alle erkendelses-evners holdepunkter og kommer helt ind i det umærkbare og usynlige, hvor enhver er del af den, som overskrider alt, og ikke del af nogen anden – hverken sig selv eller en anden. Gennem ophør af al erkendelse bliver Moses endnu bedre forenet med den fuldstændigt ukendte og ved intet at vide, bliver han vidende over al forstand.

Kommentar

Her møder han dog ikke Gud, men ser Guds sted.

Han slipper alt og trænger ind i uvidenhedens mørke, hvor han også afstår fra alle erkendelsesmæssige holdepunkter.

Og der, hvor al erkendelse slippes og ophører forenes han med det ukendte; og hvor al viden forsvinder bliver han vidende.

Den hemmelige udforskning af Gud

Tekst

Kommentar

II

Derfor beder vi om at komme ind i dette strålende mørke og i blindhed at se og i uvidenhed at kende den, som er hinsides syn og erkendelse, og som hverken kan ses eller erkendes. For det er i sandhed at se og i sandhed at erkende. Derved priser vi med en altoverskridende lovprisning den, som overskrider al væren, ved at slipper alt det, som er til. Det er på samme måde som billedhuggerne fjerner alt det materiale, der er i vejen for tydeligt at se den hemmelige skikkelse, og ved alene at fjerne netop afslører den hemmelige skønhed. Jeg mener, det er nødvendigt at anerkende det at fjerne og udelukke overfor det at fastslå og bestemme. For når vi bestemmer og fastslår, begynder vi med det højeste og stiger ned gennem det mellemste til det laveste; men når vi fjerner og udelukker, går vi fra det laveste mod det allerhøjeste, så vi kan erkende uvidenheden, som er indhyllet af alt erkendbart i alt det, som er til, og

Billedhuggerne som billede

Billedhuggerens arbejde med at lave en skulptur er et billede på 'at fjerne' og 'udelukke'. De fjerner det, som ikke skal være med i skulpturen.

Det er derfor vigtigt også at anvende 'det at fjerne' og 'det at udelukke' overfor 'det at fastslå' og 'det at bestemme'.

Når man erkendelsesmæssigt fastslår og bestemmer, så begynder man fra oven – fra teori og begreber; men når man fjerner og udelukker, begynder man fra neden og bevæger sig mod det ukendte.

Den hemmelige udforskning af Gud

Tekst

Kommentar

så vi kan se det mørke, som overskrider væren, og som skjuler sig i lyset fra alt det, som er til.

III

I *Teologiske Grundtræk* har vi fremhævet hovedpunkterne i den bekræftende tale om Gud, hvordan den guddommelige og gode natur kan siges at være én og tre; hvad det ifølge den bekræftende tale om Gud vil sige at være far og at være søn; hvad åndens udforskning af Gud vil forklare; hvordan godhedens lys i hjertet er vokset frem fra det ustoflige og udelte gode og forblev uadskilleligt ét i sig selv og i dem selv og i hinanden lige evige fremspirende; hvordan Jesus, der overgår al væren, kunne fremstå i ægte menneskelig natur og meget andet fremhæves ud fra de hellige skrifers udsagn i *Teologiske Grundtræk*.

I *De guddommelige Navne* handler det om hvordan Gud kan kaldes 'god', 'væren', 'liv' og 'visdom' og 'kraft' og meget andet, som det er fornuftigt at kalde Gud.

Pseudo-Dionysios' skrifter med hans kommentarer

Skriftet *Teologisk Grundtræk* findes ikke (mere).

Det er en bekræftende/bestemmende tale om Gud:

Om Treenigheden: Far, Søn og Ånd

Om To-natur-læren: Jesu guddommelige og menneskelige natur.

Skriftet *De guddommelige Navne* er bevaret.

Den hemmelige udforskning af Gud

Tekst

I skriftet *Symbolsk Teologi* forklares, hvad man kan overføre fra det sanselige område til det guddommelige, hvilke guddommelige former, hvilke guddommelige skikkelser, dele og redskaber, hvilke guddommelige steder og udsmykninger, hvilken vrede, hvilken sorg og raseri, hvilken druk og tømmermænd, hvilke besværgelser og hvilke forbandelser, hvilken søvn og hvilken opmærksomhed og alle andre symbolske udtryk, som er helliggjorte ved at ligne det guddommelige.

Jeg tror, du har bemærket, hvordan det sidste skrift er rigere på ord end det første; for *Teologiske Grundtræk* og *Om guddommelige Navne* må nødvendigvis være en mere kortfattet forklaring end *Symbolsk Teologi*. Da det jo er sådan, at jo højere vi stiger op, desto mere skjuler ordene sig for det forståelige overblik; Som fx nu, når vi trænger ind i det mørke, der overskrider forstanden, så vil vi ikke bare finde en knaphed på ord, men en fuldstændig ordløshed og uforståelighed. Der, hvor vi går

Kommentar

Skriftet *Symbolsk Teologi* findes ikke (mere).

Skrifternes ord-rigdom aftager jo tættere beskrivelsen er på det guddommelige selv. For jo 'højere' dvs desto tættere på det guddommelige desto sværere er det at finde ordene.

Den hemmelige udforskning af Gud

Tekst

ned fra det høje og til de lavere ting, bliver redegørelsens omfang bredere og bredere, jo længere vi bevæger os nedad. Men nu, hvor vi stiger op nedefra til det, som er ovenover, indskrænkes redegørelsen ifølge opstigningens trin og når opstigningen er fuldstændig vil den forstumme og blive fuldstændig forenet med det lydløse.

Men nu kunne du ganske enkelt sige, at når vi fastsætter de guddommelige bestemmelser ud fra det allerførste, hvorfor begynder vi så den guddommelige fjernelse fra de yderste ting?

Det er fordi, det er nødvendigt at fastsætte en foreløbig bestemmelse ud fra det, som er mest beslægtet, når vi skal bestemme det, som er over alt; men når vi skal fjerne og udelukke fra det, som er over al fjernelse, så er det nødvendigt at fjerne og udelukke det, som er mest forskelligt fra det. Er Gud ikke snarere liv og godhed end luft og sten? Og snarere ikke-tømmermænd og ikke-forbitrelse end ikke-udsigelig og ikke-forståelig?

Kommentar

Tilsvarende stiger mængden af ord og beskrivelser, når man bevæger sig 'nedad' og beskriver det, som kan erkendes.

Således vil 'opstigningen' ende med at forstumme og blive ord, tanke og billedløs.

Spørgsmål: Hvorfor begynder vi 'fastsættelsen' og 'bestemmelsen' fra oven og 'fjernelsen' fra neden?

Svar: I fastsættelsen begyndes med en foreløbig bestemmelse af det højeste til fastsættelse af alt det, som er;

men i fjernelse og udelukkelse begyndes med det som er mest forskelligt fra det højeste.

Ex på fastsættelse: Gud er liv og godhed.

Ex på udelukkelse: Gud er ikke-tømmermænd, ikke-forbitrelse og ikke-forståelig.

Den hemmelige udforskning af Gud

Tekst

Kommentar

IV

Vi siger altså, at altings årsag, som er over alt værende, hverken er uden væren eller uden liv eller uden fornuft eller uden forstand. Den er heller ikke krop og har hverken form eller skikkelse, egenskab, størrelse eller masse. Den er heller ikke på et sted, kan ikke ses eller berøres. Den sanser heller ikke og kan ikke sanses. Den besidder heller ikke uorden og forvirring, foruroliges ikke af materielle tildragelser, er heller ikke afmægtig, underkastet sanselige tilfældigheder, eller mangler lys. Den er ikke forandring eller ødelæggelse eller adskillelse og har hverken tab eller tilstrømning eller noget andet, som kan sanses.

Fortsat udelukkelse

Når vi sætter 'uden' eller 'ikke' foran et udsagn, så udelukker vi; det sammen gælder, når vi bruger 'hverken – eller'.

Udelukkelse af materielle, sanselige og følelsesmæssige egenskaber

V

Men idet vi stiger op, siger vi igen: det allerhøjeste er hverken sjæl eller sind, det har hverken forestilling eller mening eller fornuft eller forstand. Det er heller ikke

Fortsat udelukkelse

Udelukkelse af sjælelige og åndelige egenskaber

Den hemmelige udforskning af Gud

Tekst

Kommentar

fornuft eller forstand, kan heller ikke siges eller forstås, er heller ikke et tal eller en orden, heller ikke stor eller lille i størrelse, eller ensartet eller uensartet, og har hverken lighed eller ulighed. Det står ikke fast, bevæges ikke og falder ikke til ro. Det har heller ikke kraft og er hverken kraft eller lys. Det hverken lever eller er liv, er ikke væren eller evighed eller tid. Det kan heller ikke nås med forstand eller viden, det er hverken sandhed, herskermagt eller visdom, det er hverken én eller enhed, guddom eller godhed. Det er heller ikke ånd, som vi forstår det, eller et sønne-forhold eller et fader-forhold eller noget andet af det, som er kendt af os eller noget andet, der findes. Det er heller ikke en del af det ikke-værende, ej heller af det værende; det værende kender det heller ikke, som det er i sig selv, og det kender heller ikke det værende, som det værende er. Hverken fornuft, benævnelse eller viden kan nå det. Det er hverken mørke eller lys eller vildfarelse eller sandhed.

Den hemmelige udforskning af Gud

Tekst

Der kan overhovedet ikke bruges bestemmelse eller afgrænsning overfor det. Og når vi bruger bestemmelser og afgrænsninger på det, som følger efter det, så hverken bestemmer eller afgrænser vi det, fordi det, som er fuldstændigt og altings eneste årsag, overskrider al bestemmelse, og overskrider al afgrænsning ved en fremtræden, som er helt frigjort fra alt og er udover alt.

Kommentar

Afslutning:

Vi kan ikke præcisere hvem eller hvad 'det' er. Man kan heller ikke forklare hvem eller hvad 'det' er med afgrænsninger.

Når vi bruger bestemmelser og afgrænsninger overfor det skabte, som følger efter 'det', så betyder det ikke, at 'det' bestemmes eller afgrænses.

For 'det' som er fuldstændigt i sig selv og årsag til alting, kan ikke bestemmes; og det som er fri fra alt og overskrider alt og alting, kan heller ikke afgrænses.

Litteratur:

- *Augustins Bekendelser*,
Oversat af Torben Damsholt. Forlaget Visdomsbøgerne, 1988
- *Dionysii Areopagitae opera - Patrologia Graeca 3*,
ed. J.-P. Migne, Paris 1857 sqq:
- *Den mystiske teologi. De guddommelige navne*,
tilskrevet Dionysios Areopagiten ; oversat fra græsk og med
efterskrift af Klara Preben-Hansen; med indledning af C.E. Rolt
Forlaget Visdomsbøgerne, 1998
- *The Cloud of Unknowing and The bog of Privy Counselling*,
edited from the manuscripts with introduction notes og glossary by
Phyllis Hodgson, London 1944, Early English text society,
Original Series no. 218
- *A Pistle of Preier og A Pistle of Discrecioun of Stirings, i
Deonise Hid Diuiniti and other treatises on contemplative prayer
related to The Cloud of Unknowing.* edited Phyllis Hodgson,
London 1958, Early English text society, Original Series no. 231
- *En skrivelse om Bøn, En skrivelse om at bedømme Impulser,
Uvidenhedens Sky, Fortrolig vejlednings Bog.*
Oversat og redigeret af Gunder Christian Gundersen, Klostertid,
2016
- *Der Franckforter (Theologia Deutsch) Kritische Textausgabe*,
Wolfgang von Hinten, München 1982

Fortegnelse over kendte og tabte skrifter af Pseudo-Dionysios:

Kendte skrifter:

Græsk tekst i

Dionysii Areopagitae opera - Patrologia Graeca 3, ed. J.-P. Migne, Paris 1857
sqq (Dansk gengivelse af titlen i parantes):

- *Περὶ θεῶν ὀνομάτων* (De guddommelige Navne*)
- *Περὶ τῆς οὐρανοῦ ἱεραρχίας* (Den himmelske Orden);
- *Περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας* (Den kirkelige Orden);
- *Περὶ μυστικῆς θεολογίας* (Den mystiske Teologi*/Den hemmelige udforskning af Gud**),
- *Ἐπιστολαί* (Ti breve)

* Den mystiske teologi og De guddommelige navne er oversat til dansk i :
Dionysios Areopagiten: Den mystiske teologi. De guddommelige navne
Forlaget Vidomsbøgerne, 1998

** *Den hemmelige udforskning af Gud* (denne bog) er en nyoversættelse af *Περὶ μυστικῆς θεολογίας* (Den mystiske Teologi)

Syv andre skrifter bliver nævnt i de kendte skrifter. De formodes enten at være gået tabt eller at være fiktive skrifter, som forfatteren nævner, for at give indtryk af at der er tale om en meget større samling, som er gået tabt.

Disse syv er:

- *Θεολογικαὶ ὑποτυπώσεις* (Teologiske Grundtræk – bla. nævnt i Den mystiske Teologi)
- *Συμβολικὴ θεολογία* (Symbolsk Teologi – bla. nævnt i Den mystiske Teologi)
- *Περὶ ἀγγελικῶν ἰδιοτήτων καὶ τάξεων* (Om englenes egenskaber og ordner),
- *Περὶ δικαίου καὶ θεοῦ δικαστηρίου* (Om den retfærdige og guddommelige Dom),
- *Περὶ ψυχῆς* (Om Sjælen),
- Om tænkende og sansende Væsner (kun nævnt i Den kirkelige Orden).
- Om de guddommelige Hymner (kun nævnt i Den himmelske Orden).

EN SKRIVELSE OM BØN

EN SKRIVELSE OM AT BEDØMME
IMPULSER

UVIDENHEDENS SKY

FORTROLIG
VEJLEDNINGS BOG

*Oversat og redigeret af
Gunder Christian Gundersen*

Klostertid
2016

Bestil/køb her:
<http://klostertid.dk/publikationer-1/index.html>

Klostertid

har til formål "At være til stede i det offentlige rum som kristne og folkekirke for at etablere mulighed for stilhed, bøn og meditation."

Klostertid arrangerer dagsretræter med stille-meditation og retræter over flere dage med tidebønner og tilbyder foredrag om retræte, meditation, Centrerende Bøn, klosterbesøg og lign.

Klostertid har en mindre forlagsvirksomhed med udgivelse af bøger om kristen mystik.

For yderligere info se *<http://www.klostertid.dk>*

Den hemmelige udforskning af Gud

Om den mystiske teologi

”Og du, Kære Timoteus, vil jeg råde til, at du i din ihærdige søgen efter de hemmelige åbenbaringer, slipper al sansning og tankevirksomhed, alt sanseligt og alt tænkeligt, alt ikke-værende og alt værende og lad dig blive løftet uden erkendelse til foreningen – såvidt det er muligt – med det, som overstiger al væren og al viden. For når du er befriet fra dig selv og alt andet, vil du uimodståelig blive ført med i ren henrykkelse til Guddommens væsensoverskridende mørke glans.”

Det er ikke bare den negative eller apofatiske teologi, som bliver præsenteret her. Teologien bliver også *mystisk*, dvs. den lægger vægt på, at udforskningen af det guddommelige indeholder et skjult eller hemmeligt element – noget uudgrundeligt.